

Geolog-profilen:

Theodor Kjerulf, førstemann ut i felten

Theodor Kjerulf var en ekte Christiani-
agutt født 30 mars 1825 og bror av
komponisten Halfdan Kjerulf. Han var
også nær knyttet til tidenes litterære
og kunstneriske størrelser, vennska-
pet til Anton Rosing kan nevnes. Han
tilhørte den nye tid, forente kunst-
neriske følelser med vitenskapelig og
praktisk forskertrang. Etter å ha tatt
studenteksamen ved katedralskolen
studerte han bergvitenskap og avla
praktisk prøve ved Kongsberg Sølv-
verk. Som student reiste han mye
rundt i landet på naturvitenskapelige
oppdagelsesreiser, tildels sammen
med Jørgen Moe - noe som er
ganske pussig når en tenker på ven-
nen Rossings nære tilknytning til
Asbjørnsen. Fra 1850 var han univer-
sitetstipendiat og i 1852 - 53 stu-
derte han kjemi i Bonn og Heidelberg
under Bunsen. Da han kom hjem igjen
holdt han forelesninger for realstu-
dentene - Christie satt bl.a. ved hans
kateter.

På denne tiden begynte han de
oppsiktsvekkende undersøkelsene av
Christianiaterterritoret og offentligjorde
i 1854 i Polyteknisk Tidsskrift de
første resultater av disse undersøkel-
ser. Han lanserte en oppfatning som
helt brøt med den da herskende, og
utdypet dette i sin besvarelse av pri-
sopp-gaven «Om dannelsesmåter av
de usiktede bergarter i Christiania
overgangsformasjoner». Denne be-
svarelse fikk han gullmedalje for i
1856. Allerede i sine tidligere arbeider

slo han inn på nye veier - i full
overenstemmelse med den krets han
tilhørte i P.F. Han ville ha geologien
bort fra de teoretiske spekulasjoner.
Professor Reusch skrev om ham,
Norges geologi var med et slag kom-
met bort fra de teoretiske spekulasjo-
ner og ble fra nå av bygget opp på
klart iakttagende fakta.

Han foreslo i 1856 at det skulle
foretas en planmessig geologisk
undersøkelse av landet og fremhevet
ikke minst overfor Indre-departemen-
tet hvilken praktisk betydning slike
undersøkelser ville få for jordbruks-
næringen. I 1857 bevilget Stortinget
den da rause sum av ti tusen specida-
ler for slik planmessig undersøkelse
for tidsrummet 1858 - 1860.

Med dette var Norges geologiske
undersøkelse skapt som en fast insti-
tusjon og trådte i virksomhet fra 1858
med Kjærulf som styrer. Rundt 1857
- 58 overtok han også formannsver-
vet i P.F. Samme år ble han lektor i
mineralogi etter professor Keilhau og
i 1866 ble han utnevnt til professor.
Han var den første som tok studen-
tene med ut i marken på ekskusjoner
- en studiemåte som siden ble opp-
tatt av alle andre, men som fikk den
tids avgurer på universitetet til å
trekke på smilebåndet.

I hans etterlatte papirer finner en
noen notater fra omkring 1880 som
både viser hvordan han og hans stu-
denter arbeidet og byens raske vekst:

«Så lenge Uranienborghvelvet ikke er åpent gjennomskåret var det en liten oppgave der å stille seg en jurafjellkjede for øye. Og så lenge Akershus festningsklipper lå åpne, så lenge Ekebergets rand mot Gamlebyen ikke var så smukt utstyrt med hager, besøkte disse lærerike steder som ikke var lenger borte enn at våre forelesninger derfor behøvde sløyfes; tiden anventes til ekskusjoner. Om vinteren henimot vårtider når øyene lå bare, toget vi ut, dosenten i spissen til Ladegårdsøen, Killingen, Nakholmen, Hovedøen, Langøene osv.» Senere ble disse ekskusjonene utstrakt til fjernere strøk og han kom alltid hjem til Universitetets mineralsamling med verdifulle funn. samlingen ble bestyrt av ham fra det året han ble styrer for de geologiske undersøkelsene og han ordnet dem i overensstemmelse med sitt syn. Eldre og yngre elever forærte midler til en byste av ham som ble stillt opp i samlingen da han feiret 25 år's jubileum som universitetslærer.

Theodor Kjerulf utførte et kjempemessig vitenskapelig arbeid og skrev et utall vitenskapelige avhandlinger. Han fikk likevel tid til å arbeide for de praktiske spørsmål som streift hans vitenskap.

I Polyteknisk Tidsskrift finner vi en rekke større og mindre innlegg fra hans hånd, bl.a. om sement og muligheten til å finne brukbar kalkstein her i landet til sementproduksjon. Han forutseter at sement vil få en stadig større anvendelse også i vårt land og skriver om det i flere artikler i P.T. for 1857. Han påviste de første bruddene der siden kalksteinsbrudd ble satt igang for formålet. Videre var

hans medredaktør av Nyt Magazin for Naturvitenskap fra 1857 til sin død. Og han glemte ikke vennen Rosing som lå i sengen ute på Ås og satte sammen Norsk Lantmandsbog - også den fikk han tid til å levere bidrag til. Han deltok i en rekke naturforskermøter i inn og utland. I 1856 ble det holdt et naturforskermøte i Christiania og i seksjonen for mineralogi og geologi inntok Theodor Kjerulf en sentral plass. Han holdt foredrag om silurformasjonen ved Christianiafjorden. Han la fram det gamle kart over det såkalte Christianiaterritorium og forklarte hvorledes den eldre oppfatning av dette distrikts bygging førte til umulige resultater. Kjerulf fremholdt at silurformasjonene i Norge inneholdt nøkkelen til landets geologi og la fram resultatet av sine undersøkelser.

Theodor Kjerulf ble hedret med æresdiplom og medaljer og han var blant annet æresdoktor ved universitetet i Breslau.

Men denne energiske og praktiske vitenskapsmann var samtidig en skjønnånd. Han skrev endel dikt som broren Halvdan Kjerulf satte musikk til. Og hans skisser og stemninger, skrevet for det meste på reiser han foretok for å utforske landets geologiske historie og dets naturherligheter, er fylt med følsom naturlyrikk. I 1871 ga han ut 29 «Psalmer». Han var også formann i Christiania Kunstforening, en rekke år.

Kilde: Teknikk og Samfunn 1852 - 1952 Kåre Fasting